

Impact Workshop Report

Woodcock, Elizabeth

Published: 24/06/2019

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Cyswllt i'r cyhoeddiad / Link to publication](#)

Dyfyniad o'r fersiwn a gyhoeddwyd / Citation for published version (APA):
Woodcock, E. (2019). *Impact Workshop Report: Wild Pathways a Social-Ecological Strategy*.

Hawliau Cyffredinol / General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Adroddiad Gweithdy Effaith

Impact Workshop Report

Llwybrau Gwyllt
Strategaeth cymdeithasol-ecolegol

Wild Pathways
A social-ecological strategy

Wild pathways are “for example, a verge and hedgerow linked by a footpath and cycleway to a small wood, churchyard, village green, playground, common land, country park etc.”

Arfon branch member, NWWT

Copyright L. Jane Rees

“We know that these things can enrich people’s lives and sustain better health and well-being, thus contributing to a healthier, happier Gwynedd and Anglesey”

Senior Public Health Practitioner

24/06/2019 Elizabeth Woodcock e.woodcock@bangor.ac.uk

Ymchwilydd ôl Raddedig, Prifysgol Bangor / Postgraduate Researcher, Bangor University

Mae **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015** yn amlinellu gofyniad penodol ar gyrrff cyhoeddus i gydweithio a chynnwys pob rhan o gymdeithas i gyfrannu at bob nod llesiant. **Felly beth yw natur yr amodau ar gyfer cydweithio traws-sector yng Nghymru?**

Mae **ymchwil diweddar â Phrifysgol Bangor** wedi adnabod egwyddorion allweddol sy'n galluogi'r cyrrff a'r sectorau gwahanol i gydweithio mewn ffordd sy'n ychwanegu buddion, heb i rai ddominyddu eraill. Roedd y gwaith ymchwil hwn mewn cydweithrediad â Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn, Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru ac ystod o sefydliadau traws-sector.

Yr egwyddorion allweddol ar gyfer cydweithio traws-sector cynaliadwy:

Arferion trafod: ffocws penodol ar ddeialog, myfyrion a phwyso a mesur i ddod i gyd-ddealltwriaeth ac adeiladu cyfalaf cymdeithasol ymhlith partneriaid

Dealltwriaeth gritigol: herio rhagdybiaethau disgwyliadau a strategaethau cymdeithasol ehangach, fel bod grwpiau llai pwerus yn gallu bod yn rhan o'r cydweithio

Integreiddio buddiannau: sicrhau bod pob partner yn elwa

Budd o'r naill ochr i'r llall: sicrhau bod pob sefydliad yn elwa ac yn gweithio mewn ffordd sydd hefyd yn elwa partneriaid eraill

Rhoddodd **gweithdy a noddwyd gan y Cyngor Ymchwil Economaidd a Chymdeithasol** ym mis Mehefin eleni gyfle i bartneriaid ehangach ddeall canfyddiadau'r ymchwil. Clywodd cyfranogwyr am brofiadau'r partneriaid ymchwil a'u doethineb ymarferol datblygol. Mae hyn wedi arwain at strategaeth gymdeithasol-ecolegol newydd, 'Llwybrau Gwyllt' sy'n ymgorffori egwyddorion cydweithio traws-sector.

Wrth wraidd **Llwybrau Gwyllt** mae'r cysyniad o **gysylltedd a gwydnwch**. Mae'n canolbwyntio ar adnabod rhwydweithiau i gysylltu cynefinoedd naturiol ar gyfer gwydnwch ecolegol, ac o'r rhwydweithiau di-rif hyn yn dewis rhai sydd hefyd yn cynyddu cyfleoedd ar gyfer teithio llesol a chwarae actif. Caiff y strategaeth ei darparu drwy gyd-gynhyrchu rhwng cymunedau a grwpiau amgylcheddol i adeiladu gwydnwch ac asedau seilwaith gwyrdd cymunedol.

Mynychodd **cynrychiolwyr amrywiol** y gweithdy, o sefydliadau'r sector cyhoeddus a'r trydydd sector, lleol a chenedlaethol, ac o wirfoddolwyr cymunedol i Brif Weithredwyr. Cytunom ar gysylltiadau â pholisïau allweddol o **Bresgripsiynu Cymdeithasol** a **Datganiadau Ardal** i greu mecanweithiau ar gyfer cydlynu gweithgareddau yn seiliedig ar Llwybrau Gwyllt. Ar y cyd, datblygom gynllun gweithredu i weithredu'r strategaeth Llwybrau Gwyllt ar Ynys Môn.

Mae **adroddiad effaith y gweithdy** yn crynhoi'r hyn a ddysgwyd drwy'r ymchwil, y strategaeth Llwybrau Gwyllt a'r cynllun gweithredu ar y cyd a ddatblygwyd yn ystod y gweithdy.

The Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015 sets out an explicit requirement for public bodies to collaborate and involve all sectors of society to contribute to every well-being goal. **So what are conditions like for cross-sector collaboration in Wales?**

Recent research with Bangor University has identified key principles that enable the different bodies and sectors to collaborate in a way that adds benefits without some dominating others. This research was in collaboration with Gwynedd and Môn Public Service Board, North Wales Wildlife Trust and a range of cross-sector organisations.

The key principles for sustained cross-sector collaboration are:

Communicative practices: explicit focus on dialogue, reflection and deliberation to reach mutual understanding and build social capital amongst the partners

Critical understanding: challenging the assumptions of wider social expectations and strategies so that less powerful groups are included in collaboration

Integrating interests: ensuring each partner benefits

Reciprocal benefit: ensuring that each organisation benefits and works in a way that *also* benefits the other partners

A workshop sponsored by the Economic and Social Research Council in June this year gave wider partners an opportunity to understand the research findings. Participants heard about the experience of the research partners and their developing practical wisdom. This has resulted in a new social-ecological strategy, 'Wild Pathways' that embodies the principles of cross-sector collaboration.

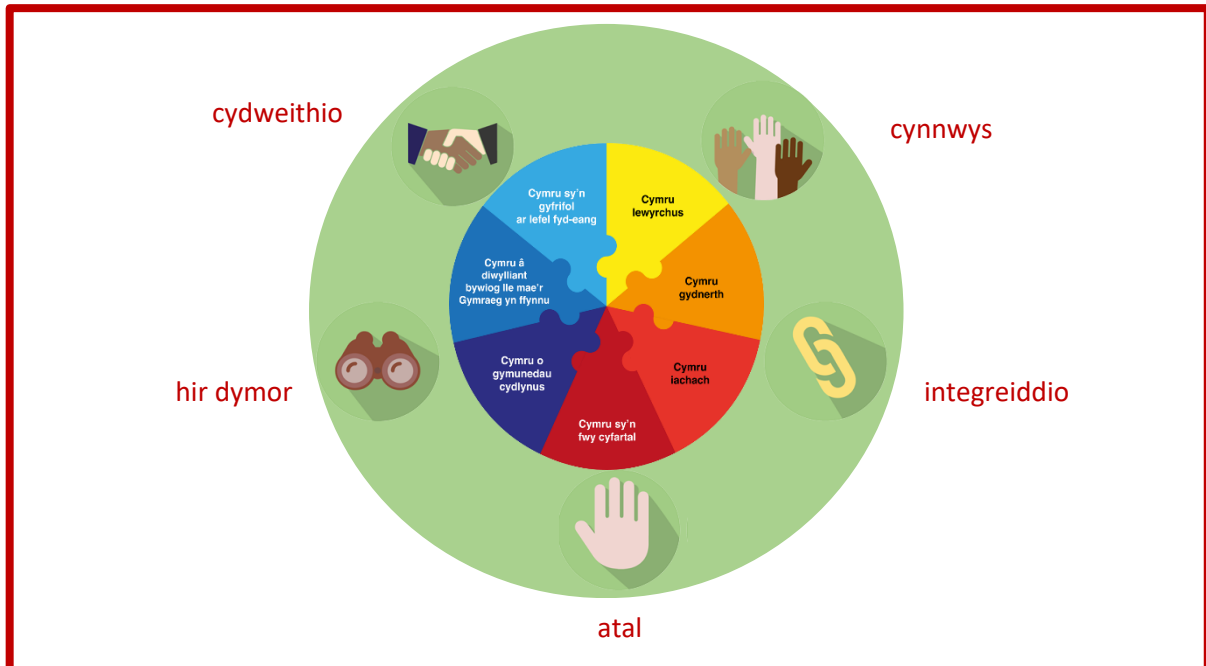
Wild Pathways has at its heart the concepts of **connectivity** and **resilience**. It focusses on identifying networks to connect natural habitats for ecological resilience and of these myriad networks choosing those which also increase communities' opportunities for active travel and active play. The strategy is delivered through co-production between communities and environmental groups to build community green-infrastructure assets and resilience.

Diverse representatives attended the workshop, from public and third sector organisations, both local and national, and from community volunteers to Chief Executives. We agreed links to key policies of **Social Prescribing** and **Area Statements** to create mechanisms to coordinate activities based on Wild Pathways. Together we developed an action plan to implement the Wild Pathways strategy on Anglesey.

The impact workshop report summarises the research learning, the Wild Pathways strategy and the collaborative implementation plan developed during the workshop.

Mae **Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru), 2015** yn ffordd newydd radical o ddeall cynnydd cenedlaethol. Yn hytrach na mesur twf economaidd yn unig, mae'r Ddeddf yn amlinellu disgrifiad ansoddol cyfanredol o les cenedlaethol. I gyflawni nod y Ddeddf o ran lles cymdeithasol, economaidd, diwylliannol ac amgylcheddol, mae angen i bob sector o gymdeithas fod yn rhan o'r gwaith. Mae egwyddorion datblygu cynaliadwy'r Ddeddf o **gydweithio, cyfrannu, integreiddio, atal** a'r **hirdymor** yn adlewyrchu'r angen hwn.

Mae fy ymchwiliad PhD yn archwilio beth sy'n digwydd pan fo sectorau gwahanol o Gymdeithas Cymru yn cydweithio i ddarparu lles cenedlaethol.

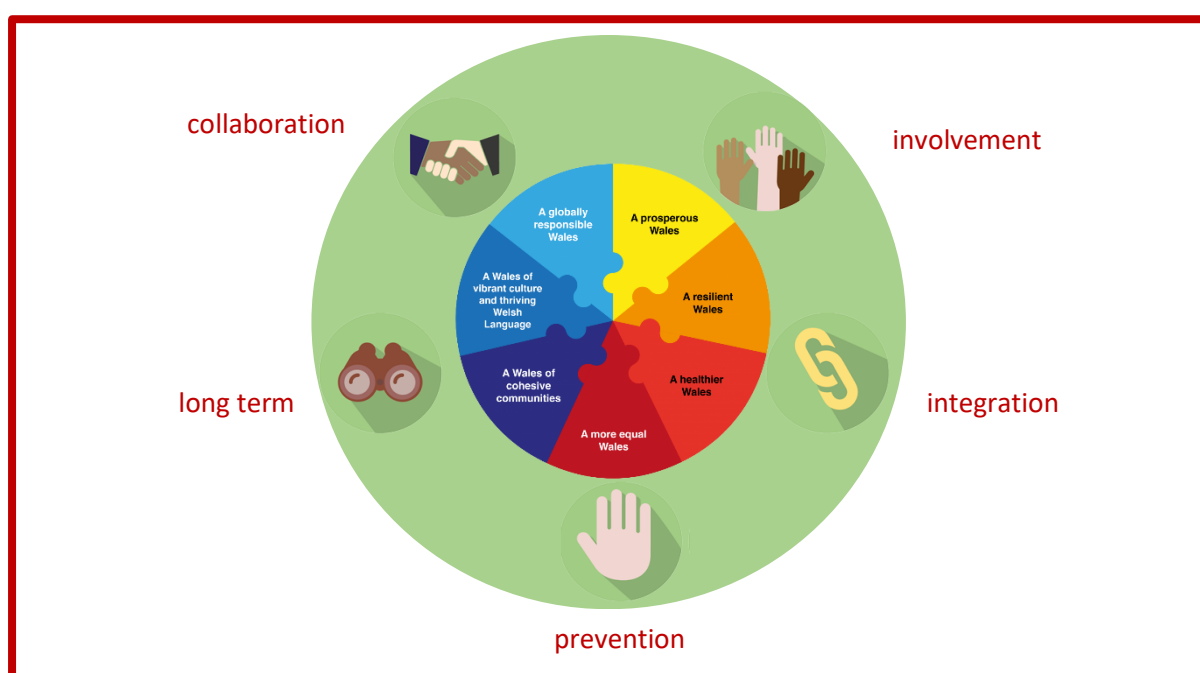
Yn gyntaf, rwyf wedi arsylwi cyfarfodydd **Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn** a sawl rhwydwaith a fforwm rhanbarthol a chenedlaethol sy'n cyfarfod yng nghyd-destun Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae hyn wedi fy helpu i ddeall y disgwyliadau a'r pwysau cymdeithasol ehangach ar draws y sectorau.

Yn ail, rwyf wedi dwyn ynghyd uwch reolwyr, ymarferwyr a gwirfoddolwyr cymunedol fel cynrychiolwyr o sefydliadau traws-sector o **Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru, Cyfoeth Naturiol Cymru, tîm Iechyd Cyhoeddus BCUHB, awdurdodau lleol Gwynedd a Môn, clwstwr gofal sylfaenol Môn, Cwllwm Seiriol ac eraill**. Y bwriad ar gyfer y grŵp ymchwiliad hwn oedd datblygu doethineb ymarferol er mwyn deall sut i gydweithio wrth gymryd i ystyriaeth pwysau cymdeithasol ehangach.

Mae'r **adroddiad hwn** yn egluro'r hyn a ddysgwyd o'r grŵp ymchwiliad, yn amlinellu'r strategaeth gymdeithasol-ecolegol a ddatblygom i alluogi cydweithio traws-sector ar gyfer lles cenedlaethol yng nghyd-destun penodol presgripsiynu cymdeithasol ac mae'n amlinellu cynllun gweithredu.

The Well-being of Future Generations (Wales) Act, 2015 is a radically new way of understanding national progress. Rather than measuring only economic growth the Act sets out an aggregate qualitative description of national well-being.

To deliver the Act's social, economic, cultural and environmental well-being all sectors of society need to be involved. The Act's sustainable development principles of **collaboration**, **involvement**, **integration**, **prevention** and **long term** reflect this need.

My PhD research examines what happens when different sectors of Wales' society collaborate to deliver national well-being.

Firstly, I have observed the **Gwynedd and Môn Public Service Board** meetings and multiple regional and national networks and forums that meet in the context of the Well-being of Future Generations Act. This has helped me to understand the wider social expectations and pressures across the sectors.

Secondly, I have brought together senior management, practitioners and community volunteers as representatives of cross-sector organisations from **North Wales Wildlife Trust, Natural Resources Wales, Public Health team BCUHB, Gwynedd and Anglesey local authorities, Anglesey primary-care cluster, Cwlwm Seriol and others**. The aim for this research group was to develop practical wisdom to understand how to collaborate while taking into account wider social pressures.

This report explains the learning from the research group, sets out the social-ecological strategy that we developed to enable cross-sector collaboration for national well-being in the particular context of social prescribing and sets out a plan for action.

Cyd-weithio ar draws sectorau ar gyfer llesiant cenedlaethol:

Cyflwyniadau'r gweithdy ar wersi o'r ymchwil (rhan 1)

Egwyddorion cydweithio traws-sector

Elizabeth Woodcock, Prifysgol Bangor

Canfu ein hymchwil fod pedwar prif egwyddor yn galluogi cydweithio traws-sector:

Arferion trafod

Mae'r grŵp gweithredol yn treulio amser mewn **deialog**, i ddeall safbwyntiau a buddiannau ei gilydd; **myfyrio** ar y sefyllfa bresennol i adnabod cyd-destunau lle mae cydweithio yn digwydd; a **phwyso a mesur** ffyrdd o wella rôl pob sefydliad yn y cyd-destunau hyn. Mae hyn yn adeiladu cyfalaf cymdeithasol y grŵp cydweithredol.

Dealltwriaeth gritigol

Mae bod yn ymwybodol o ddisgwyliadau a strategaethau cymdeithasol ehangach yn galluogi'r grŵp i alinio ei waith â'r pwysau hwn; mae cwestiynu'n gritigol disgwyliadau yn galluogi'r grŵp i gynnwys partneriaid llai pwerus mewn sefyllfaoedd cydweithredol.

Integreiddio buddiannau

Mae pwysu a mesur ffyrdd o gydweithio mewn cyd-destun penodol yn anelu at sicrhau y bydd buddiannau unigol pob sefydliad ar eu hennill wrth gymryd rhan, nid cyfrannu'n unig at nodau sefydliad arall.

Budd o'r naill ochr i'r llall

Mae pwysu a mesur yn seiliedig ar yr egwyddor o fudd o'r naill ochr i'r llall. Mae pob sefydliad yn gweithio tuag at gyflawni ei nodau ei hun, ond mae'r ffyrdd y maent yn cydweithio yn sicrhau bod pob un cyfrannu at nodau ei gilydd. Mae hyn yn 'ychwanegu gwerth' yn sgil cydweithio ac yn sicrhau buddion i grwpiau llai pwerus.

Sut y rhoddir yr egwyddorion hyn ar waith yn y prosiect *Ein Cymuned Wylt*

Chris Baker, Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru

Mae'r prosiect Ein Cymuned Wylt yn ymgorffori egwyddorion cydweithio a ddaw o'r ymchwil. Mae'r prosiect yn anelu at gynyddu gwirfoddoli mewn gwarchodfeydd natur drwy ymgorffori gwarchodfeydd natur o fewn ymdeimlad pobl o le. Mae'n cymryd ymagwedd gydweithredol newydd at hyn drwy:

Fapio cymunedol - deialog i ddarganfod beth mae grwpiau cymunedol yn yr ardal yn ceisio ei gyflawni a'u heriau allweddol.

Adeiladu ymwybyddiaeth o warchodfeydd - profiadau sy'n helpu grwpiau cymunedol i ddeall buddion gwarchodfeydd natur lleol, e.e. teithiau cerdded, sgysiau a digwyddiadau.

Integreiddio diddordebau - cynllunio ffyrdd o weithio â grwpiau cymunedol i wella'r warchodfa natur a'r ardal o amgylch mewn ffyrdd sy'n elwa bywyd gwyllt ac yn bodloni anghenion y gymuned.

Cross-sector collaboration for national well-being:
Workshop presentations on the lessons from the research (part 1)

Principles of cross-sector collaboration

Elizabeth Woodcock, Bangor University

Our research found that four key principles enable sustained cross-sector collaboration:

Communicative practices

The collaborative group spends time in **dialogue**, to understand each other's perspectives and interests; **reflection** on the current situation to identify contexts in which collaboration could happen; and **deliberation** over ways to improve each organisation's role in these contexts. This builds the social capital of the collaborative group.

Critical understanding

Being aware of wider social expectations and strategies enables the group to align its work with these pressures; critically questioning assumptions enables the group to include less powerful partners in collaborative situations.

Integrating interests

Deliberation over ways of collaborating in a particular context aims to ensure each organisation's own interests will benefit from being involved, not simply contribute to another organisation's aims.

Reciprocal benefit

Deliberation is based on the principle of reciprocal benefit. Each organisation works to deliver its own aims, but the ways they collaborate ensure that each also contributes to the others' aims. This 'adds value' from collaboration and ensures benefits to less powerful groups.

How these principles are applied in *Our Wild Community* project

Chris Baker, North Wales Wildlife Trust

Our Wild Community project embeds the principles of collaboration emerging from the research. The project aims to increase volunteering on nature reserves. It does this by embedding nature reserves in people's sense of place. It takes a new collaborative approach to this by:

Community mapping – dialogue to find out what community groups in the area are trying to achieve and their key challenges.

Building awareness of reserves – experiences that help community groups to understand the benefits of the local nature reserves, eg walks, talks and events.

Integrating interests – planning ways to work with community groups to enhance the nature reserve and surrounding area in ways that benefit wildlife and fulfil the needs of the community.

Cyd-weithio ar draws sectorau ar gyfer llesiant cenedlaethol:

Cyflwyniadau'r gweithdy ar wersi o'r ymchwil (rhan 2)

Cyfuno **Dulliau Ecosystem** a **Phum Ffordd at Les** mewn presgripsiynu cymdeithasol

Justin Hanson, Cyfoeth Naturiol Cymru; Aled Hughes, Tîm Iechyd Cyhoeddus BIPBC (BCUHB)

Gall prosesau presgripsiynu cymdeithasol sy'n cysylltu grwpiau cymunedol â grwpiau amgylcheddol gynyddu gwydnwch bywyd gwyllt a gwydnwch pobl.

Mae **gwydnwch bywyd gwyllt** yn gwella drwy egwyddorion y **Dull Ecosystem**:

Cysylltedd: Gweithgareddau i gynyddu rhwydweithiau rhwng cynefinoedd naturiol

Hydreiddedd: Gweithgareddau i wella'r cynefin sy'n amgylchynu ardaloedd bywyd gwyllt

Amrywiaeth: Cynyddu'r amrywiaeth o gynefinoedd yn y gymuned leol

Graddfa: Creu cynefin ar raddfa dirwedd, fawr

Mae **gwydnwch pobl** yn gwella drwy'r **Pum Ffordd at Les**:

Cysylltu: Drwy weithgareddau cymdeithasol yn y gymuned leol

Bod yn fywiog: Cyfleoedd ar y stepen drws ar gyfer teithio llesol, chwarae actif a gweithgarwch corffol

Bod yn sylwgar: Ymwybyddiaeth gynyddol o gynefinoedd a bywyd gwyllt lleol

Dal ati i ddysgu: Cyfleoedd cynyddol i ddysgu am fywyd gwyllt lleol

Rhoi: Cymryd rhan mewn gweithgareddau sy'n helpu pobl a bywyd gwyllt

Heriau **Presgripsiynu Gwyrdd**

Delyth Phillips, Cwlwm Seiriol

Mae'r prosiect peilot lleol, Cwlwm Seiriol wedi adnabod sawl her o ran cynnwys pobl mewn gweithgareddau yn seiliedig ar natur, y mae'r strategaeth Llwybrau Gwyllt yn anelu at ei goresgyn:

Dewisiadau - cael ystod o weithgareddau ar gael

Ymrwymiad - mae gan bobl fywydau prysur

Cymorth priodol - mae angen hyfforddiant arbenigol ar arweinwyr

Mynediad at fannau gwyrdd - gall fod yn fwy anodd mewn ardaloedd gweledig o'i gymharu ag ardaloedd dinesig

Arweinwyr gweithgareddau - angen dod o hyd iddynt a'u talu

Systemau ar gyfer atgyfeirio - ni ellir atgyfeirio heb weithgareddau, ni ellir cynllunio gweithgareddau heb atgyfeiriadau

Monitro a gwerthuso - dewis beth i'w fesur

Cross-sector collaboration for national well-being:

Workshop presentations on the lessons from the research (part 2)

Combining Ecosystem Approaches and Five Ways to Wellbeing in social prescribing

Justin Hanson, Natural Resources Wales; Aled Hughes, Public Health team BCUHB

Social Prescribing processes that link community groups to environmental groups can increase wildlife resilience and people's resilience.

Wildlife resilience is enhanced through the principles of the **Ecosystem Approach**:

Connectivity: Activities to increase networks between natural habitats

Permeability: Activities to improve the habitat surrounding wildlife areas

Diversity: Increasing the variety of habitats in a local community

Extent: Creating habitat on a large, landscape scale

People's resilience is enhanced through the **Five Ways to Wellbeing**:

Connect: Through social activities in the local community

Be active: Opportunities for active travel, active play and physical activity on the doorstep

Take notice: Increased awareness of local habitats and wildlife

Keep learning: Increased opportunities to learn about local wildlife

Give: Taking part in activities that help people and wildlife

Challenges of Green Prescribing

Delyth Phillips, Cwlwm Seiriol

The local pilot project Cwlwm Seiriol has identified multiple challenges to involving people in nature-based activities that the Wild Pathways strategy is designed to overcome:

Choices – having a range of activities to offer

Commitment – people have busy lives

Appropriate support – specialist training is needed for leaders

Access to green spaces – can be more difficult in rural than urban areas

Activity leaders – need sourcing and payment

Systems for referrals – can't refer without activities, can't plan activities without referrals

Monitoring and evaluation – choosing what to measure

Strategaeth wedi ei dylunio i alluogi cydweithio traws-sector yw **Llwybrau Gwyllt** ar gyfer budd o'r naill ochr i'r llall yng nghyd-destun presgripsiynu cymdeithasol. Mae'n cynnwys cymunedau i greu rhwydwaith o lwybrau sy'n cysylltu ardaloedd lle mae bywyd gwyllt yn ffynnu a lleoedd y mae pobl eisiau teithio rhyngddynt. Mae hyn yn helpu ecosystemau i fod yn wydn drwy gynyddu cysylltedd, yn helpu pobl i fod yn gorfforol egnïol ar eu stepen drws ac yn helpu cymunedau i fod yn wydn drwy ddatblygu asedau cymunedol.

Mae llwybrau gwyllt 'er enghraifft, yn ymyl a gwrych a gysylltir gan lwybr troed a ffordd beics i goedwig fechan, iard eglwys, maes pentref, maes chwarae, tir comin, parc gweledig etc.' Aelod cangen Arfon, YNGC

Cydlynir Llwybrau Gwyllt drwy dri phrif strategaeth ehangach...

... **Datganiadau Ardal** helpu sefydliadau amgylcheddol i adnabod y blaenoriaethau lleol ar gyfer cysylltu ac ymestyn cynefinoedd bywyd gwyllt.

... **Presgripsiynu Cymdeithasol** cysylltu grwpiau amgylcheddol ag unigolion a grwpiau cymunedol sydd eisiau bod yn fwy corfforol egnïol.

... **Datblygu Cymunedol ar Sail Asedau** datblygu seilwaith gwyrdd a phobl fedrus i fod o fudd i les bywyd gwyllt a phobl.

Enghraifft

Ble?

Mae'r ffocws ar gysylltu gwarchodfeydd natur ar draws canolbarth Ynys Môn, o **Falltraeth a Niwbwrch** yn y de-orllewin, i **Langefnï** yn y canol, i **Bentraeth a Benllech** yng ngogledd-ddwyrain yr ynys, gan ffurfio llwybr hir o un pen o'r arfordir i'r llall.

Sut mae hyn yn helpu bywyd gwyllt?

Mae gan yr ardal hon lawer o leoedd sy'n bwysig yn rhyngwladol ar gyfer bywyd gwyllt, y mae sefydliadau amgylcheddol yn gofalu amdanynt fel **Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru, Menter Môn, RSPB, Dŵr Cymru a Chyngor Sir Ynys Môn**. Mae hefyd yn cysylltu â'r **Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol** o amgylch yr arfordir. Mae'r rhwydwaith llwybrau gwyllt yn cynyddu cysylltedd a graddfa cynefinoedd i gefnogi bywyd gwyllt.

Sut mae hyn yn helpu lles a chymunedau lleol?

Mae gan gymunedau yng nghanolbarth Ynys Môn gyfraddau uchel o ordewdra ymhlith plant, maent yn teithio yn bell i'r gwaith, mae ganddynt y lleiaf o fynediad at fannau gwyrdd ar yr Ynys, a'r cyfraddau uchaf o'r nifer o siaradwyr Cymraeg a gollir. Mae gweithgareddau i ddatblygu Llwybrau Gwyllt yn helpu'r **Pum Ffordd at Les** drwy helpu siaradwyr Cymraeg i **gysylltu** â'i gilydd, cynnig cyfleoedd i grwpiau gwahanol i **roi** drwy wirfoddoli, **bod yn fywiog** drwy ddatblygu asedau gwyrdd ar eu stepen drws, helpu pobl i **fod yn sylwgar** o fywyd gwyllt o'u hamgylch, a **dal ati i ddysgu** am y buddion o fod yn yr awyr agored.

Wild Pathways is a strategy designed to enable cross-sector collaboration for reciprocal benefit in the context of social prescribing. It involves communities to create a network of routes that link wildlife hotspots and places that people want to travel between. This helps ecosystems to be resilient by increasing connectivity, helps people to be physically active on their doorstep and helps communities to be resilient by developing community assets.

Wild pathways are ‘for example, a verge and hedgerow linked by a footpath and cycleway to a small wood, churchyard, village green, playground, common land, country park etc.’ Arfon branch member, NWWT

Wild Pathways is coordinated through three key wider strategies...

... **Area Statements** to help environmental organisations to identify the local priorities to connect and extend wildlife habitats.

... **Social Prescribing** to link environmental groups with individuals and community groups that want to be more physically active.

... **Assets Based Community Development** to develop green infrastructure and skilled people to benefit both wildlife and people’s well-being.

Example: Wild Pathways on Anglesey

Where?

The focus is on connecting nature reserves across the central belt of Anglesey, from **Malltraeth & Newborough** in the south-west, to **Llangefni** in the centre, to **Pentraeth & Benllech** in the north-east of the island, forming a long distance path from coast-to-coast.

How does this help wildlife?

This area has lots of internationally important places for wildlife which are looked after by environmental organisations like **North Wales Wildlife Trust, Menter Môn, RSPB, Dŵr Cymru** and by **Isle of Anglesey County Council**. It also links to the **Area of Outstanding Natural Beauty** around the coast. The wild pathways network increases connectivity and extent of habitats to support wildlife.

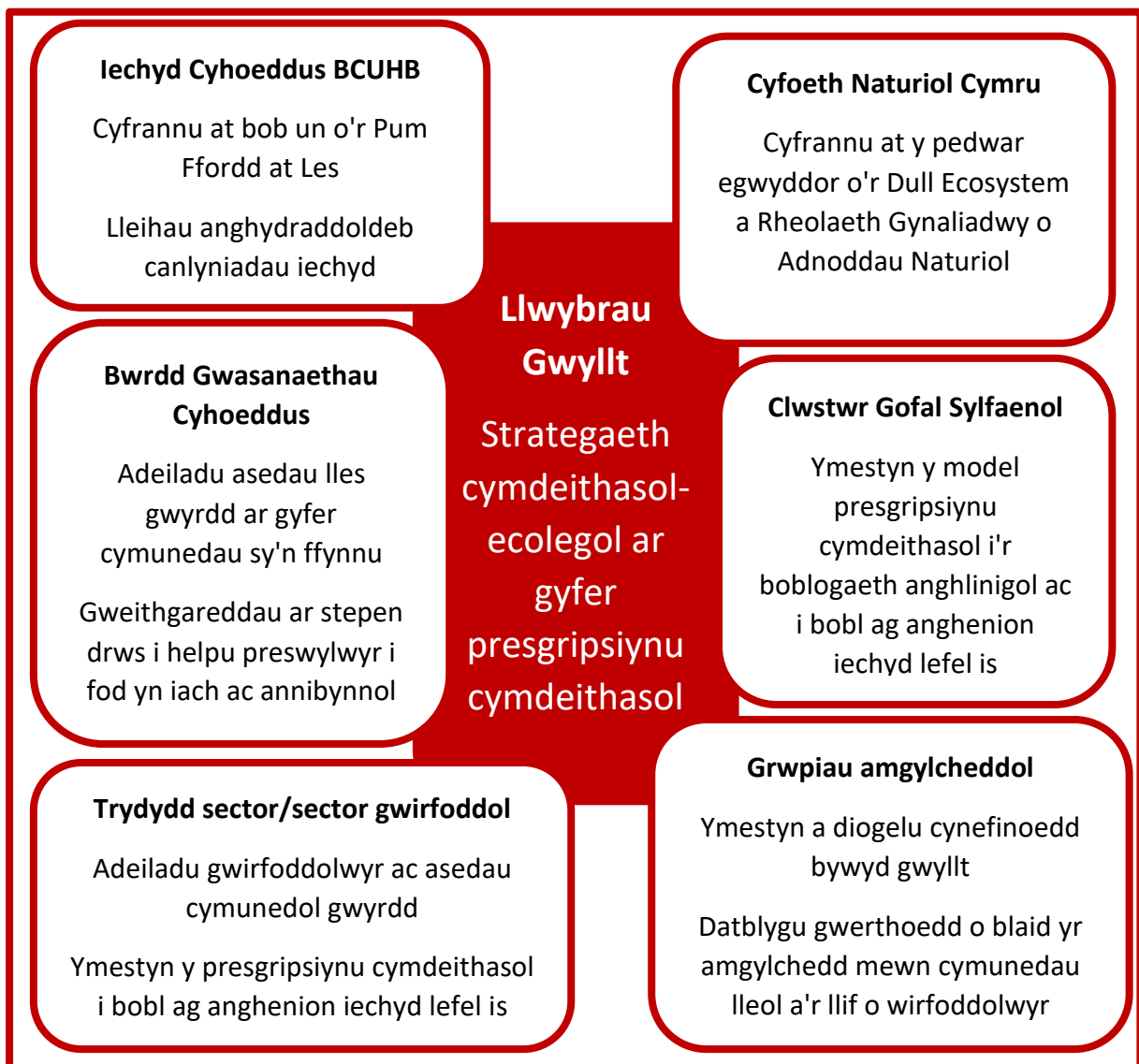
How does this help well-being and local communities?

Communities in the central belt of Anglesey have high rates of childhood obesity, travel long distances to work, have the lowest access to green spaces on the Island, and the highest rates of loss of Welsh-speakers. Activities to develop Wild Pathways help the **Five Ways to Wellbeing** by helping Welsh speakers to **connect** with each other, offering opportunities for different groups to **give** by volunteering, be **physically active** by developing green assets on their doorstep, helping people to **take notice** of the wildlife around them, and **keep learning** about the benefits of being outdoors in nature.

Mae'r strategaeth Llwybrau Gwyllt yn ymgorffori egwyddorion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol:

Strategaeth yw **Llwybrau Gwyllt** ar gyfer **cydweithio** traws-sector sydd â buddion o'r naill ochr i'r llall. Mae'n **integreiddio** buddiannau'r holl bartneriaid yng nghyd-destun presgripsiynu cymdeithasol. Mae'r strategaeth yn seiliedig ar **gynnwys** pob sector o'r gymuned i gynyddu **mynediad** cyfartal at asedau sy'n hybu lles. Mae'n cymryd ymagwedd **ataliol** at iechyd cyhoeddus ac mae'n gynaliadwy ar gyfer y **tymor hir** drwy gysylltu â mecanweithiau cydlynu, goruchwyllo ac ariannu Datganiadau Ardal a phresgripsiynu cymdeithasol.

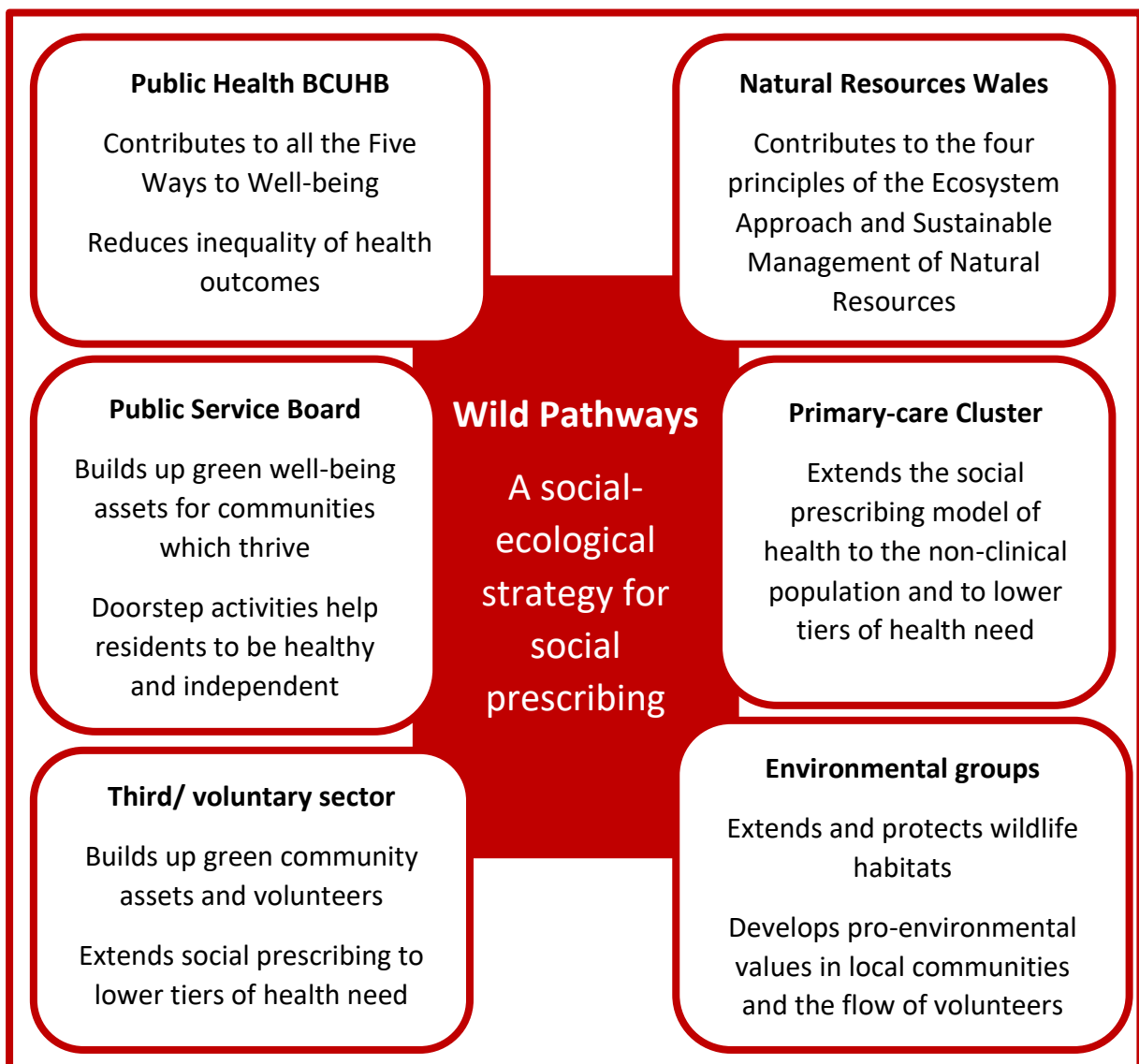
Gwnaeth ein hymchwil a'n gweithdy adnabod sut mae buddion o'r naill ochr i'r llall yng nghyd-destun Llwybrau Gwyllt i bob partner yn integreiddio eu diddordebau:

Wild Pathways strategy embodies principles of the Well-being of Future Generations Act:

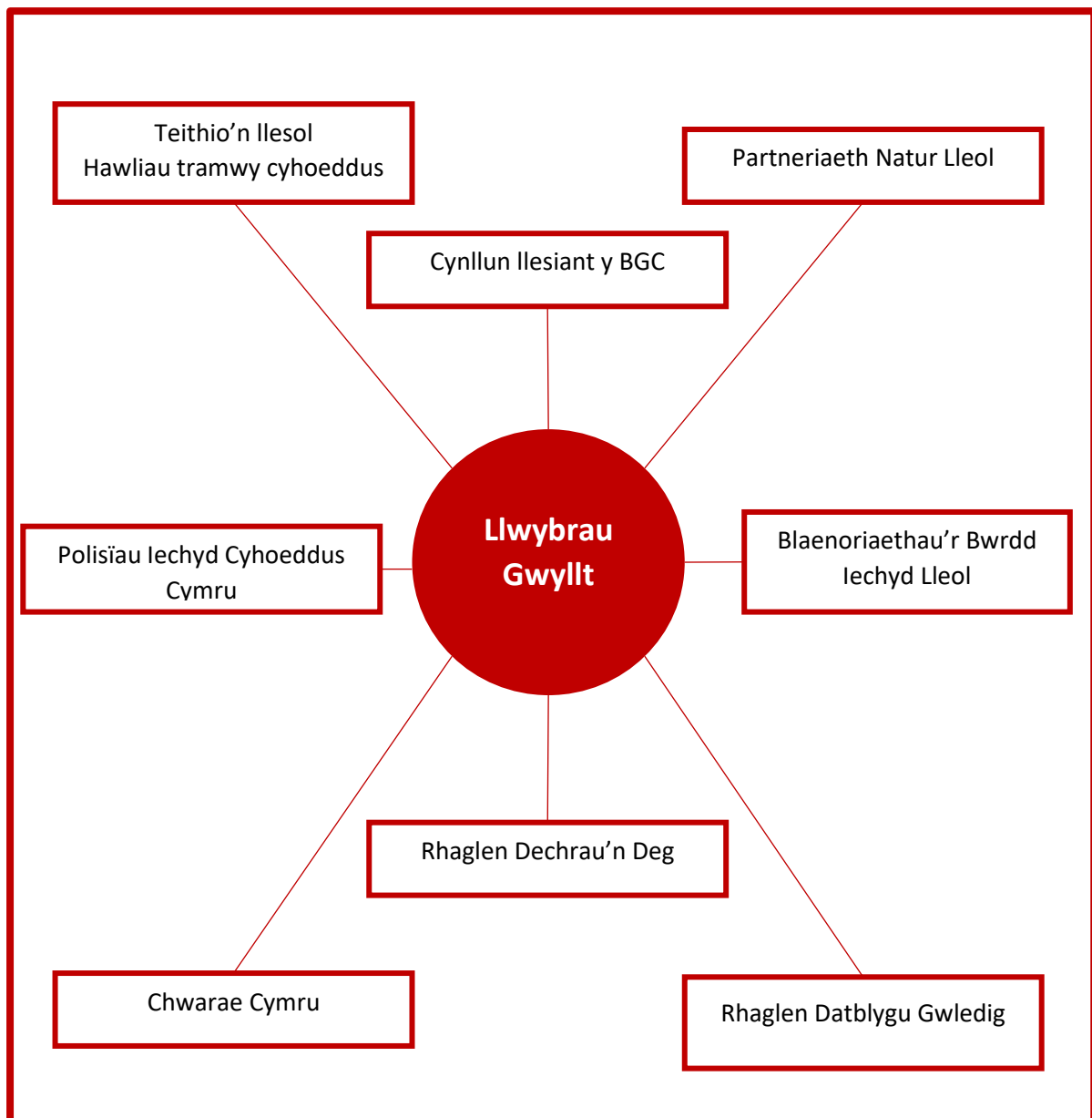
Wild Pathways is a strategy for cross-sector **collaboration** that has reciprocal benefits. It **integrates** all the partners' interests in the context of social prescribing. The strategy is based on **involving** all sectors of the community to increase **equality** of access to the assets that drive well-being. It takes a **preventive** approach to public health and is sustainable for the **long term** by linking to coordinating, oversight and funding mechanisms of Area Statements and social prescribing.

Our research and workshop identified how Wild Pathways' reciprocal benefits to each partner integrates their interests:

Cydlynir y **strategaeth gymdeithasol-ecolegol Llwybrau Gwyllt** yn bennaf gan ei chysylltiadau â **Datganiadau Ardal, Presgripsiynu Cymdeithasol** a **Datblygu Cymunedol ar Sail Asedau**. Caiff y cysylltiadau hyn eu hegluro mewn mwy o fanylder ar y tudalennau canlynol.

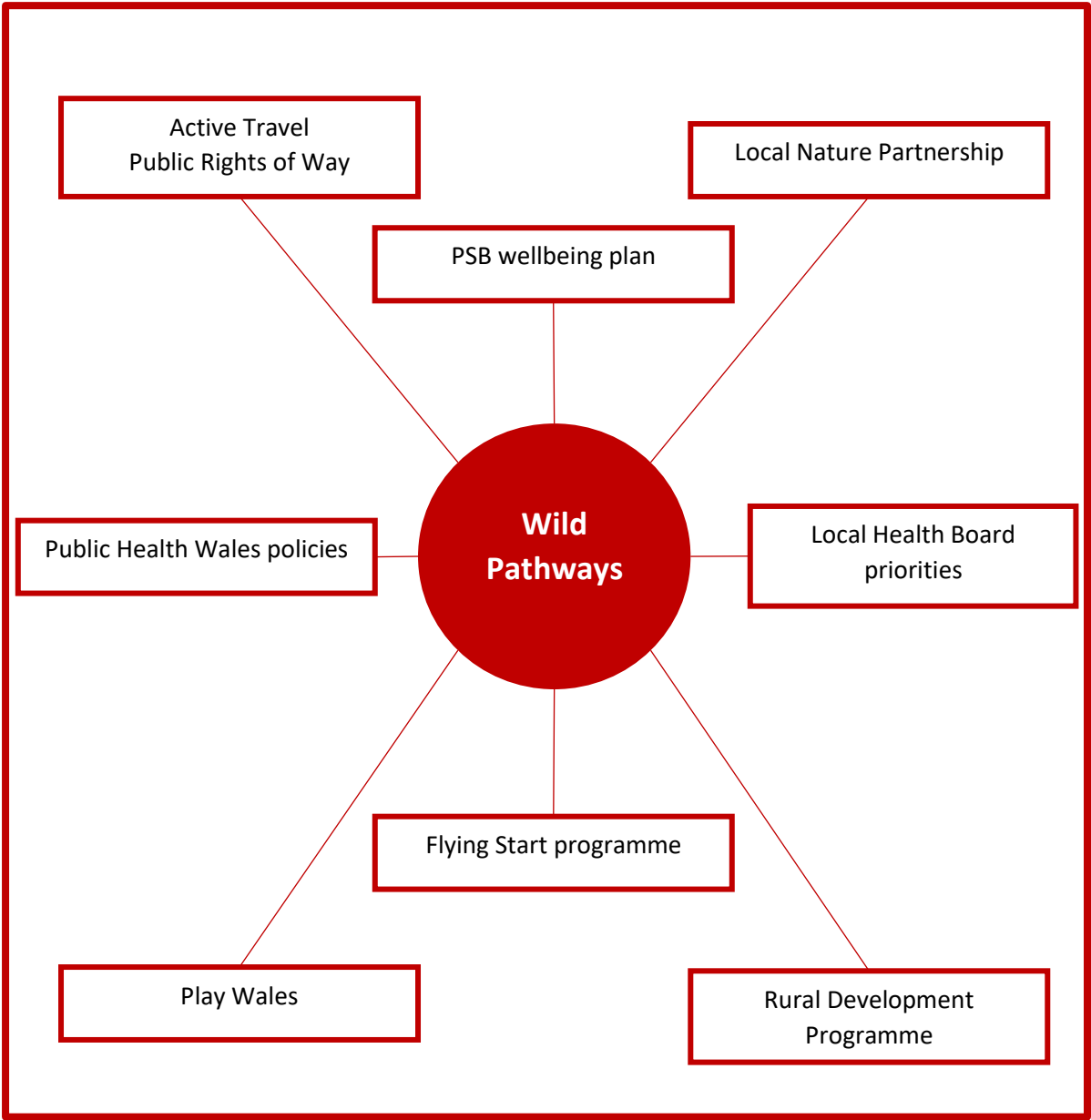
Mae'r strategaeth hefyd yn cyfrannu at, ac yn adrodd i, ystod eang o strategaethau a pholisïau, gan gynnwys:

The **Wild Pathways social-ecological strategy** is coordinated primarily by its links to **Area Statements, Social Prescribing** and **Assets Based Community Development**. These links are explained in more detail on the following pages.

The strategy also contributes to and can report to a wide range of strategies and policies, including:

Cydllynir y strategaeth ecolegol o fewn **Llwybrau Gwyllt** drwy fecanweithiau presennol y broses **Datganiadau Ardal** a **Phartneriaethau Natur Lleol**.

Rôl y Datganiadau Ardal

Mae'r broses o gytuno ar flaenoriaethau Datganiadau Ardal yn gyfle i bob rheolwr tir ym mhob ardal i gytuno ar y blaenoriaethau ecolegol ar gyfer yr Ardal. Fel rhan o'r broses hon, mae ystyried yn benodol egwyddorion y strategaeth gymdeithasol-ecolegol Llwybrau Gwyllt yn galluogi pob Datganiad Ardal i gynnwys blaenoriaeth sy'n benodol i'r ardal o ran cydweithio, ymgysylltu a chyfranogiad y cyhoedd.

Mae Llwybrau Gwyllt yn mynd i'r afael â themâu cenedlaethol cyfredol sy'n dod i'r amlwg Datganiadau Ardal:

Cefnogi rheoli tir cynaliadwy drwy gymryd ymagwedd gydweithredol at reoli ac adeiladu gwydnwch cynefinoedd lleol ar raddfa dirwedd.

Ailgysylltu pobl â natur yn eu hardal drwy gyd-gynhyrchu rhwydweithiau bywyd gwyllt a phobl i gysylltu cynefinoedd bywyd gwyllt a chymunedau.

Cyfleoedd ar gyfer ecosystemau gwydn drwy greu rhwydwaith o 'llwybrau' sy'n gwella gwydnwch bywyd gwyllt drwy gynyddu cysylltedd, hydreiddedd, amrywiaeth, a graddfa cynefinoedd.

Cyfleoedd ar gyfer lliniaru ac addasu i argyfwng hinsawdd drwy wella gallu cynefin naturiol i weithredu fel datrysiad ar sail natur i argyfyngau, megis arafu dŵr llifogydd mewn amodau tywydd difrifol.

Rôl Partneriaethau Natur Lleol

Gellir datblygu defnydd sy'n seiliedig ar le, ecolegol manwl o strategaeth Llwybrau Gwyllt drwy waith y Partneriaeth Natur Lleol. Mae defnyddio 'Arf Rhwydwaith' CNC yn galluogi mapio haenau o gynefinoedd i gynhyrchu map cysylltedd. Mae hyn yn llywio'r PNLI i ganolbwyntio gwaith ei haelodau ar ddatblygu'r rhwydweithiau hynny er budd gwydnwch ecolegol.

Gall aelodau'r PNLI gynnwys partneriaid o grwpiau cymunedol, cyngorau cymuned, timau Teithio Llesol a Gwellu Hawliau Tramwy Cyhoeddus. Ar y cyd gallant fapio cysylltedd ecolegol a chyfleoedd ar gyfer teithio llesol a chwarae actif i adnabod llwybrau a fyddai o fudd i fywyd gwyllt a phobl.

The ecological strategy within **Wild Pathways** is coordinated through existing mechanisms of the **Area Statements** process and **Local Nature Partnerships**.

The role of Area Statements

The process of agreeing priorities of Area Statements is an opportunity for all land managers in each Area to agree the ecological priorities for the Area. As part of this process, explicitly considering the principles of the social-ecological strategy of Wild Pathways enables each Area Statement to include a place-specific priority for collaboration, engagement and public participation.

Wild Pathways addresses the currently emerging national themes of Area Statements:

Supporting sustainable land management by taking a collaborative approach to manage and build resilience of local habitats at a landscape scale.

Reconnecting people with nature in their place by co-producing wildlife and people's networks to connect wildlife habitats and communities.

Opportunities for resilient ecosystems by creating a network of 'pathways' that enhance wildlife resilience through increased connectivity, permeability, diversity and extent of habitats.

Opportunities for mitigation and adaptation to a climate emergency by enhancing the capacity of natural habitat to act as a nature-based solution to crises, such as slowing flood water in extreme weather conditions.

The role of Local Nature Partnerships

The detailed ecological place-based application of a Wild Pathways strategy can be developed through the work of the Local Nature Partnership. Using NRW's 'Network Tool' enables mapping of layers of habitats to produce a connectivity map. This informs the LNP to focus its members' work on developing those networks of greatest benefit to ecological resilience.

The LNP members can involve partners from community groups, community councils, Active Travel and Public Rights of Way Improvement teams. Together they can map layers of ecological connectivity and opportunities for active travel and active play to identify routes that would benefit both wildlife and people.

Cyswllt â Phresgripsiwn Cymdeithasol

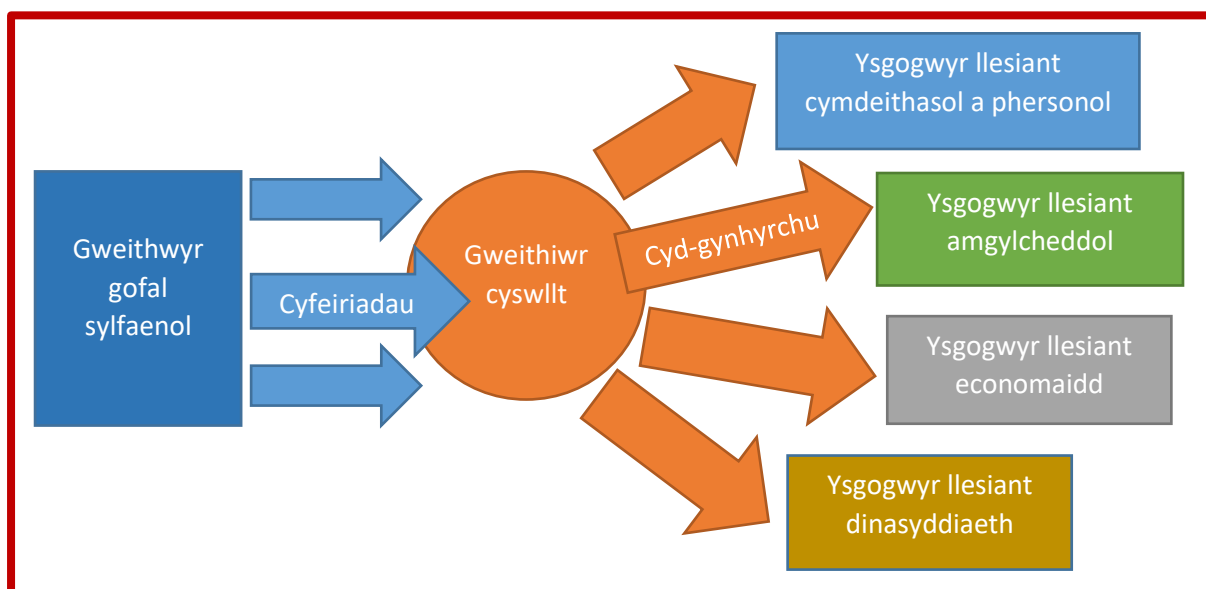
a Datblygiad Asedau Cymunedol

Mae **Llwybrau Gwyllt** yn gweithio drwy bresgripsiynu cymdeithasol i gysylltu unigolion a grwpiau cymunedol â grwpiau amgylcheddol. Ar y cyd maent yn penderfynu pa lwybrau i'w datblygu ar gyfer pobl a bywyd gwyllt.

Sut mae presgripsiynu cymdeithasol yn gweithio:

Mae **gweithwyr gofal sylfaenol proffesiynol**, megis meddygon teulu, ymwelwyr iechyd, a gweithwyr cymdeithasol, yn cyfeirio pobl at weithiwr cyswllt yn ogystal â delio â'u symptomau uniongyrchol. Mae'r **gweithiwr cyswllt** yn siarad â'r unigolyn am beth sy'n bwysig iddynt. Mae'r gweithiwr cyswllt a'r unigolyn yn penderfynu gyda'i gilydd pa **weithgareddau a chymorth** a fyddai'n helpu'r unigolyn i ail-gydbwysu ei fywyd.

Model presgripsiynu cymdeithasol ar sail llesiant:

Mae lles pobl yn cael ei effeithio gan:

Ysgogwyr cymdeithasol a phersonol:	ffrindiau a theulu, iechyd meddwl a chorfforol, tai
Ysgogwyr amgylcheddol:	bwyd da, aer glân, gweithgareddau hamdden ar sail natur, addysg, profiadau ysbrydol a diwylliannol
Ysgogwyr economaidd:	swyddi, incwm, trethi a budd-daliadau, addysg
Ysgogwyr dinasyddiaeth:	ymdeimlad o berthyn, rheolaeth, cyfrifoldeb, cyfrannu at benderfyniadau

Datblygu Cymunedol ar Sail Asedau a Phresgripsiynu Cymdeithasol

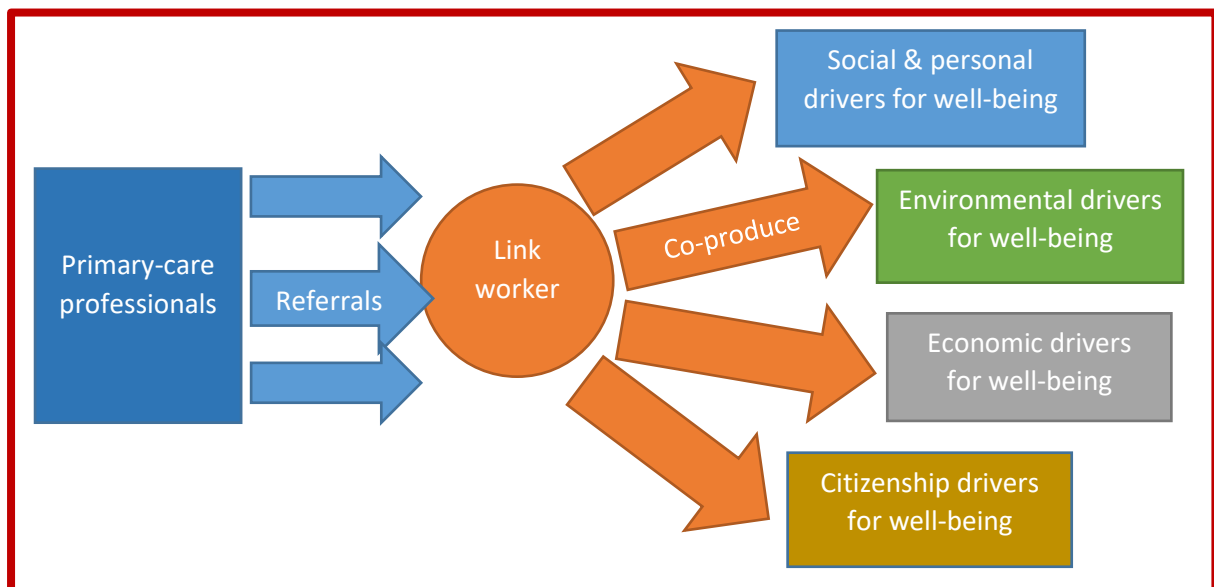
Gall **presgripsiynu cymdeithasol** helpu unigolion i gael mynediad gwell at yr holl ysgogwyr lles. Gall hefyd adeiladu'r asedau cymunedol - pobl a ffisegol - sy'n cyfrannu at les. Mae **Llwybrau Gwyllt** yn helpu pobl i gael mynediad at ysgogwyr lles amgylcheddol ac yn adeiladu asedau 'gwyrdd' cymunedol o lwybrau a gwirfoddolwyr.

Wild Pathways works through social prescribing to link individuals and community groups with environmental groups. Together they decide which routes to develop for people and wildlife.

How social prescribing works

Primary-care professionals, such as GPs, health visitors, and social workers, refer people to a link worker as well as deal with their immediate symptoms. The **link worker** talks to the individual about what matters to them. The link worker and individual decide together what **activities and support** would help the individual to rebalance their lives.

A well-being model of social prescribing

People's well-being is affected by:

- Social & personal drivers: friends and family, physical and mental health, housing
- Environmental drivers: good food, clean air, nature-based recreation, education, spiritual and cultural experiences
- Economic drivers: jobs, income, taxes and benefits, education
- Citizenship drivers: a feeling of belonging, control, responsibility, a say in decisions

Assets-Based Community Development and Social Prescribing

Social prescribing can help individuals to have better access to all the well-being drivers. It can also build up the community's assets – both people and physical – that contribute to well-being. **Wild Pathways** helps people to access environmental wellbeing drivers and builds up the community's 'green' assets of pathways and volunteers.

Gwnaeth mynychwyr y gweithdy adnabod pedwar prif drywydd gweithredu i roi'r strategaeth Llwybrau Gwyllt ar waith ar Ynys Môn ac y gellid eu defnyddio i gyflwyno'r strategaeth yn ehangach ledled (Gogledd) Cymru.

Cysylltiad â Datganiadau Ardal

Cyflwyno'r cysyniad o strategaeth gymdeithasol-ecolegol yn seiliedig ar egwyddorion Llwybrau Gwyllt wrth ddatblygu Datganiadau Ardal

Datblygu defnydd sy'n seiliedig ar le, ecolegol penodol drwy Bartneriaethau Natur Lleol

Cysylltu blaenoriaethau Datganiadau Ardal â'r defnydd ecolegol lleol

Cysylltiad â Phresgripsiynu Cymdeithasol

Cynnwys y cysyniad o strategaeth gymdeithasol-ecolegol mewn fforymau cymunedau maes presgripsiynu cymdeithasol

Datblygu cynllun sy'n seiliedig ar le sy'n cysylltu anghenion ecolegol a chymdeithasol drwy'r Bartneriaeth Natur Leol a grwpiau cymunedol/ cyngorau cymuned.

Datblygu mapiau cysylltedd

Defnyddio Arf Rhwydwaith NRW i gynhyrchu mapiau cynefinoedd ecolegol ar gyfer ardal leol

Ychwanegu haenau ar gyfer llwybrau Teithio Lleol, gwelliannau Hawliau Tramwy Cyhoeddus a llwybrau a adnabuwyd gan y gymuned ar gyfer teithio llesol a chwarae actif

Sefydlu systemau i rannu gwybodaeth

Map cysylltedd ecolegol - llwybrau ar gyfer bywyd gwyllt a theithio llesol

Map asedau cymunedol - grwpiau cymunedol ac amgylcheddol ac asedau ffisegol

Meddalwedd presgripsiynu cymdeithasol - lanlwytho gwybodaeth a gwerthusiadau cyfun a chael mynediad atynt

The workshop participants identified four main strands of action to implement a Wild Pathways strategy on Anglesey and that could be applied more widely across (North) Wales.

Link to Area Statements

Introduce the concept of a social-ecological strategy based on the principles of Wild Pathways in the development of Area Statements

Develop specific place-based ecological applications through Local Nature Partnerships

Link Area Statements priorities to the local ecological application

Link to Social Prescribing

Include the concept of a social-ecological strategy in social prescribing communities of practice forums

Develop a specific place-based plan that links ecological and social needs through the Local Nature Partnership and community groups/ community councils

Develop connectivity maps

Use NRW Network Tool to produce ecological habitats maps for local place

Add layers for Active Travel routes, Public Rights of Way improvements and community-identified routes for active travel and active play

Establish systems to share information

Ecological connectivity map – routes for wildlife and active travel

Community assets map – community and environmental groups and physical assets

Social prescribing software – upload and access information and pooled evaluations

Mae'r adroddiad hwn yn rhan o waith ymchwil ehangach a fydd yn arwain at gymhwyster PhD yr awdur mewn Cymdeithaseg a Pholisi Cymdeithasol ym Mhrifysgol Bangor. Cynhaliwyd y gweithdy hwn er mwyn cynyddu effaith yr ymchwil ar bolisi ac ymarfer. Cynhelir y gweithdy a'r ymchwil ehangach o dan delerau'r gymeradwyaeth foesegol gan y Coleg Busnes, y Gyfraith, Addysg a Gwyddorau Cymdeithasol, Rhif Cyfeirnod E16-55.

Os oes gennych unrhyw bryderon am yr ymchwil cysylltwch â'r Athro Peter Shapeley, Pennaeth yr Ysgol Hanes, Athroniaeth a Gwyddorau Cymdeithasol, p.shapeley@bangor.ac.uk

Am ragor o wybodaeth ynglŷn â'r ymchwil, cysylltwch ag awdur yr adroddiad

Elizabeth Woodcock

e.woodcock@bangor.ac.uk

This report is part of a wider piece of research leading to the author's PhD in Sociology and Social Policy at the University of Bangor. The workshop was held in order to increase the impact of the research on policy and practice. The workshop and wider research are conducted under the terms of ethics approval from the College of Business, Law, Education and Social Sciences, Reference Number E16-55.

If you have any concerns about the research please contact Professor Peter Shapeley, Head of the School of History, Philosophy and Social Sciences, p.shapeley@bangor.ac.uk

For further information about the research please contact the report's author

Elizabeth Woodcock

e.woodcock@bangor.ac.uk